

УДК:

КУЛТУРНАТА РАЗНОЛИКОСТ ВО ТОЛКУВАЊЕТО НА БИОЕТИКАТА НА ФРИЦ ЈАР

(Кон книгата 1926-2016 *Fritz Jahr's Bioethics: A Global Discourse*
од Muzur Amir и Hans-Martin Sass (eds),
Zürich-Wien: LIT Verlag GmbH & Co. KG, 2017)

Дејан Донев

ПРИКАЗИ

Во ерата на зголемен интерес за биоетиката, како обид да се пронајдат одговори на натрупаните и уште повеќе на новопојавените проблеми во однос на егзистенцијата на човекот и останатиот жив свет, особено во периодот на инвазија на американскиот концепт на истата, повеќе од нужна беше европската потрага по одговор. Ова оттаму што биоетиката, како „чадор“ етика за живото и животот не може да се подведе или барем да се изедначи со медицинската етика, како што американските тенденции налагаат.

Причина повеќе во потрагата по европскиот одговор, да се побара подлабоко и пошироко да се најде основа за оваа идеја која би ги опфаќала и би била закрила во обидот да се даде одговор на современите проблеми во сите сфери од живеењето. Ваквиот обид резултирало со откривањето и промоцијата на Фриц Јар, едукатор и пастор од Хале, Германија, кој пред 91 година го скова терминот „биоетика“ изразувајќи го низ неговиот биоетички императив: „Почитувајте го секое живо суштество како цел сама по себе и третирајте го, ако е можно, како такво!“. За разлика од Кантовиот категорички императив кој е ограничен само на човечките лица и базиран врз светоста на моралниот закон, Јар го гради биоетичкиот императив врз светоста на животот нудејќи со тоа интегриран поглед на живите природни и социјални средини. Со тоа започна и потрагата за развивање на теориските и практичките импликации од мисловната

позиција на Фриц Јар, есенцијално претставени во формулацијата на биоетичкиот императив.

Оттука и интенцијата на издавачката куќа ЛИТ Вераг да ја отпочне, но и верно да ја следи идејата за издавање на научни трудови, т.е. монографии посветени на најмаркантната, во историска смисла, фигура во развојот на европската биоетика – Фриц Јар. Четврата по ред во серијата Практички етики/Контроверзии, оваа монографија под наслов „1926-2016: Биоетиката на Фриц Јар – Глобален дискурс“, како етика за валоризирање на биосот во сите негови форми и облици и која е дел од сите големи и успешни култури почнувајќи од милениумски старата традиција на Ведите и „татвамаси“ па сè до едноставниот повик на Исус „сакај го ближниот“, претставува поврзување со еден поширок истражувачки проект наречен „Јарологија“. Но истата, како што наведуваат уредниците Музур и Сас во Воведот на монографијата, не претставува и не е само со цел „вештачка реанимација на стара хартија на еден стар автор. Истата многу повеќе значи враќање на потеклото на етичката мини-револуција во размислувањето, присутно во последните дваесет години во глобалната биоетика“. Во оваа смисла, дваесет и два труда на триесет автори, на осумнаесет јазици почнувајќи од арапскиот, кинескиот, хрватскиот, финскиот, францускиот, германскиот, јапонскиот, филипинскиот, португалскиот..., паралелно се претставени на англиски јазик како главен јазик на собраните трудови, што е целосно разбирливо, бидејќи англискиот е „заеднички јазик на глобалниот дискурс“. Со тоа се прикажува директниот резултат од оваа монографија, а кој се состои во прагматичната френетичност во ширењето на идејата, но и во нудењето на една живописна презентација за почитувањето на културната разноликост во толкувањето на Јаровиот императив од 1926 година публикуван во текстот „Life Sciences and the Teaching of Ethics. Old Wisdom in New Clothes“ во списанието *Kosmos*. Во исто време, на сите оние попосветени истражувачи во биоетиката им се дава можност за лесно достапно проучување на деталите од десетина различни култури кои нудат свои перспективи во однос на проучувањето и примената на биоетичкиот императив и разбирање на биоетиката на европскиот татко на истата, Фриц Јар, создавајќи притоа заедничка основа за сите.

На крајот, ваквиот природ е особено значаен и поради фактот што нуди солуција, обид за надминување на „здодевната“ главна струја на биоетиката редуцирана на биомедицински прашања, а пласирана преку еден агресивен природ од страна на англо-американската култура. Се работи за природ кој оваа монографија го пласира пред читателската публика како „алтернативна биоетика“, во/според која зборот „биос“ е поширок и подлабок отколку биосот на индивидуалното човечко здравје или јавното здравје, притоа вклучувајќи ги „микробите, растенијата, животните, екосистемите, социјалните, религиозните и политичките системи и култури, во модификација, адаптација, борба и промена за преживување, уживање и повеќе или помалку хармонична среќа“.

